

Zes Dorpen Onderweg

Partij Renkumse Dorpen 2026-2030

Zelfstandig, Inwonersgericht en Woonplezier

De kracht van samen

Zelfstandig, Inwonersgericht en Woonplezier

Nederland is een **gedecentraliseerde eenheidsstaat**. Een land met één centrale overheid, waar bevoegdheden en taken zijn verdeeld over lagere bestuurslagen (zoals provincies en gemeenten), die eigen verantwoordelijkheden hebben (autonomie) en ook taken uitvoeren in opdracht van de centrale overheid (medebewind), zoals Nederland dat is. Dit in tegenstelling tot een volledig gecentraliseerde staat waar alles centraal beslist wordt. Voor de PRD betekent dit, dat we geen verlengd stuk van de rijksoverheid zijn en wanneer het rijk taken overhevelt naar de gemeente, dan zal dat gepaard moeten gaan met voldoende geld. Om het risico van lastenverzwaring voor onze inwoners te voorkomen willen we er financieel niet bij-inschieten. De doorwerking van een overheveling moet voor ons in voorstellen altijd helder gemaakt worden.

In ons programma 2026-2030 hebben we een aantal onderwerpen concreet beschreven. De slogan ervan is Renkum **Zelfstandig, Inwonersgericht en Woonplezier**. Wij willen in deze raadsperiode werken aan een verbeteringslag in de relatie gemeente en inwoner. Vanuit ieders rol en positie is het van belang om krachten te bundelen, samen te werken waar het kan en waar het moet. Dit vanuit het besef, dat op die wijze gewerkt wordt aan **een groot draagvlak voor het te voeren beleid**, aan goede oplossingen en meer tevreden mensen, die zich gehoord en begrepen voelen.

Zelfstandig

Renkum blijft een zelfstandige gemeente, zo houd je de lijntjes met je inwoners kort en komt de identiteit van de zes dorpen goed tot zijn recht. Bovendien blijkt uit onderzoekgegevens van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO), dat schaalvergroting niet leidt tot een betere organisatie of minder uitgaven. **Intergemeentelijke samenwerking op onderdelen wanneer zodoende een kwaliteitsslag gemaakt kan worden en het minder geld kost is wel een goede zaak.** Maar wanneer dat leidt tot verlies aan zeggenschap dan zeggen wij: nee! Renkum is een voldoende kapitaalkrachtig gemeente met reserves en voorzieningen waaruit direct vrij geld beschikbaar is en hier en daar ook met middelen geschoven kan worden. **Wij kunnen ons financieel gezien als zelfstandige gemeente redden.**

Inwoners willen wij bestuurlijk gezien als zelfstandige mensen zien, die in principe voor zichzelf kunnen opkomen. Dan moet je hen ook **middelen** geven voor **echte inspraak** en dat zowel op dorps- als gemeentelijk niveau. Dienstbaarheid aan de inwoners betekent ook **het verstrekken van geld** om wensen voor het vergroten van de leefkwaliteit mogelijk te kunnen maken.

Erkend moet worden dat de meeste inwoners geen lid (willen) zijn van een politieke partij. **Oude verticale instituten lopen op hun einde:** vakbonden, omroepen, kerken, milieuorganisaties, politieke partijen. Nieuwe horizontale verbanden ontstaan: gemeenschappen, coöperaties, sociale en fysieke netwerken. Anders gezegd: **de samenleving kantelt van verticaal naar horizontaal**, van centraal naar decentraal, van topdown naar bottom up. Wij willen graag in die ontwikkeling meegaan door te letten op een andere wijze van omgaan met verantwoordelijkheden en het leggen van prioriteiten.

Inwonersgericht

Wij zijn een partij, die inwonersgericht is en ons laat voeden met en inspireren door signalen, die wij uit de bevolking oppakken of die ons aangereikt worden. De PRD werkt bij voorkeur van onderop! Wij vinden werken aan verbondenheid belangrijk ofwel: **wij willen de sociale cohesie bevorderen. Daarom heeft het vrijwilligerswerk en het verenigingsleven per definitie onze steun.** Iedereen telt mee. Mensen, die het financieel minder goed hebben, de eenzamen, de mantelzorgers, ouderen, statushouders, gehandicapten en chronisch zieken moeten mee kunnen blijven doen, zodat eenieder op zijn/haar eigen manier de regie over het eigen leven zo veel mogelijk houdt. Dit bevordert het gevoel van eigenwaarde, wat belangrijk is om gelukkig te kunnen zijn.

We stimuleren mensen zichzelf te ontwikkelen. Dat betekent voor de PRD aandacht voor educatie, sport, cultuur, kunst en cultuurhistorie. Voor ons een topprioriteit! Renkum heeft een rijk verleden, dat meer aandacht verdient! Een en ander impliceert, dat wij ook voor **het versterken van dorpsidentiteiten** zijn!

Woonplezier

Wij willen, dat mensen de gemeente ervaren als prettig om te wonen en aantrekkelijk om te bezoeken. Ieder moet zich in onze gemeente veilig voelen. Gevarieerde en duurzame woningbouw met ruimte voor groene longen in de wijken, goede- en uitdagende speelvoorzieningen, een infrastructuur met speciale aandacht voor parkeren en fietsers, openbare voorzieningen, zoals dorpsontmoetingstrefpunten / buurthuizen. **Wij willen geen groeigemeente zijn** dus niet alles volbouwen. **Het verbeteren van de leefkwaliteit is belangrijk** en dat heeft o.a. van doen met een goed economisch beleid (verlevendigen winkelgebieden) en **ontwikkelen van mogelijkheden voor recreatie en toerisme.** Aandacht voor kansen op en aan de Rijn (theehuisjes/horeca, watersport, fietspendelboot), het bundelen en bevorderen van particuliere initiatieven (vormen van Bed & Breakfast, het promoten van het openstellen van tuinen e.d.), ontwikkelingen in de natuur (vb. klimbos, fitnessparcours en blote-voeten-pad).

Wij zijn dus van mening, dat je de inwoners mogelijkheden moet geven om hun buurt aantrekkelijker te maken, hen deel te laten hebben aan ontwikkelingen binnen hun buurt afkomstig uit hun initiatieven. **Raadsleden moeten luisteren naar ideeën van inwoners en er vervolgens wat mee doen.** **Wij geloven in de kracht van samenwerking tussen mensen, organisaties en gemeente waarin begrippen als zelfstandig, inwonersgericht en woonplezier in de komende raadsperiode centraal staan.**

Kort samenvattend: Voorwoord Programma 2024-2030 (PRD)

- Renkum blijft een zelfstandige gemeente
- Geloof in de meerwaarde van betrokkenheid (overheid-burger, inwoners onderling, instellingen etc. in relatie met de inwoners)
- PRD is inwonersgericht en werkt bij voorkeur van onderop
- Renkum is geen groeigemeente voor massale woningbouw etc.
- Het verbeteren van de leefkwaliteit is belangrijk.
- Grote aandacht voor activiteiten m.b.t. het bevorderen van de sociale cohesie.
- Ontwikkelen van mogelijkheden m.b.t. recreatie en toerisme.
- De Buunderkamp als buurtschap met historie, meerdere soorten gebouwen en bedrijvigheid (horeca) krijgt aanwijzingsborden zonder wettelijke betekenis.

Programma 01 Coalitievorming en het Gemeentebestuur

Visie PRD: Wij zijn voor transparante besluitvorming, willen zowel nieuwe democratiseringsmogelijkheden op dorps- als gemeentelijk niveau, als wel de rol van de gemeenteraad op het college vergroten en meer ruimte geven aan inwonersinitiatieven.

Aandachtspunten: Coalitievorming en het Gemeentebestuur

De PRD ziet het als een gezamenlijke opdracht om te werken aan het imago van een betrouwbare-, transparante en dienstbare Renkumse overheid. Zoals de Romeinse keizer Marcus Aurelius in de 2^e eeuw al zei: **“We zijn geboren om samen te werken, elkaar tegenwerken is in strijd met de natuur”**.

- De PRD vindt, dat Renkum een zelfstandige gemeente moet blijven. Een nieuw te komen gemeentehuis wordt als eerste keus gerealiseerd in Heelsum op het terrein van voormalig Hotel Restaurant Hoog Doorwerth.
- Fracties starten in gezamenlijkheid voor de vorming van een college, de voorkeur gaat uit naar een klein college en maximaal 3 fte aan formatieplaatsen voor wethouders.
- Er wordt toegewerkt naar een Raadsprogramma c.q. een Raadsakkoord in hoofdlijnen met concrete actiepunten.
- De burgemeester fungeert binnen het college als actief contactpersoon voor de fracties van niet coalitie dragende partijen.
- De PRD staat een vergaderwijze voor overeenkomstig het BOB-model (beeldvorming - oordeelsvorming – besluitvorming).
- Een presidium bestaande uit een vertegenwoordiger van iedere fractie bepaalt de inhoud van de voor te stellen agenda's.
- Er komt een onderbouwde visieontwikkeling voor kernorganisatie (personeelsbeleid).
- Raadsvoorstellen worden verbeterd voor het helder maken van de integraliteit van beleid. Ook hoort bij ieder raadsvoorstel een antwoord op de vraag in hoeverre de leefkwaliteit van de inwoner ermee gediend is.
- Beter benutten van talenten van ambtenaren bijv. via een “ideeënbus” waar raadsleden ook kennis van kunnen nemen en het meer inzetten van kennis van onze inwoners (Kennishuis).
- Informatiebijeenkomsten voor de raad vinden in principe in de openbaarheid plaats.
- Het aanstellen van een gemeentelijke ombudsman of vrouw, die jaarlijks een geanonimiseerd verslag uitbrengt.
- Samenwerkingsverbanden en intergemeentelijke overlegorganen moeten een toegevoegde waarde hebben en democratische controleerbaar zijn. Het hanteren van een meetlat ter controle van afspraken etc. wordt ingevoerd.
- Overheidsparticipatie en burgerparticipatie staan hoog in het vaandel bij de samenwerking tussen de gemeente en inwoners.
- Het bevorderen van voorstellen voor democratisering, zoals
 - Het realiseren van meningspeilingen.
 - Het mogen aandragen van naamgevingen nieuwe wegen/straten etc.
 - Het opzetten van Go Vocal (voorheen Citizenlab).
 - Het financieel faciliteren van de Dorpsplatforms.
 - Het publiceren van de Servicenormen Gemeente Renkum.

- Een Verordening toekenning gemeentelijke onderscheidingen moet herzien worden.
- Het promoten van het sluiten van huwelijken etc. in onze gemeente waar dan ook.
- Het hebben van een gevarieerd aanbod aan ambtenaren van de burgerlijke stand.

Programma 02 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Visie PRD: Als burgers zichzelf tijdelijk dan wel permanent niet kunnen redden en daarbij onvoldoende hulp in hun eigen sociale kring (kunnen) krijgen, steekt de overheid een helpende hand uit met als doel dat ze weer zo veel mogelijk zelfstandig kunnen functioneren. Het bevorderen van de onderlinge betrokkenheid van mensen draagt bij tot het vergroten van de leefbaarheid. Een goed vrijwilligersbeleid is essentieel. Gezien de samenstelling van onze inwoners heeft een groot deel betrekking op ouderen en daarom dient daar extra aandacht voor te zijn.

Aandachtspunten: Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

- Sturingsinformatie Sociaal Domein ontbreekt. Er moet een inzichtelijke nota komen.
- We willen vormgeven aan Welzijn Plus (preventieve kant van de zorg).
- Realiseren van sociale ontmoetingstrefpunten in ieder dorp (gebouwen en kleine plantsoenen / buiten voorzieningen).
- Opstarten/voortzetten Maatjesprojecten via de reserve Sociaal Domein.
- Blijvende aandacht voor zorgfraude.
- Inzien van de waarde van zorgboerderijen in het kader van dementie.
- Beleidsplan/verordening Jeugdhulp moet verder ontwikkeld worden.
- Realiseren van onafhankelijk mediation voor Wmo en Jeugdhulp.
- Realisering gemeentelijk beleidsstuk inzake de jeugdreclassering.
- De bibliotheekvoorzieningen blijven behouden en de inzet van een bibliobus in dorpen die geen bibliotheek hebben is wenselijk.
- Mensen in de bijstand worden gemotiveerd vrijwilligerswerk te doen.
- Promoten inzetbaarheid vrijwilligerscoach voor mensen, die in de bijstand zitten.
- Aandacht voor toenemende schuldenlasten middels het inschakelen van een budgetcoach.
- Kinderen zijn een speciale doelgroep bij het gemeentelijk armoedebeleid.
- 't Inzetten van social return bij 't verlenen van opdrachten, ook in relatie tot aanbestedingen.
- Aandacht voor de Progress-microfinancieringsfaciliteit.
- Het hebben van een procescoördinator rondom problematiek verwarde mensen.
- Een afzonderlijk portefeuille Ouderen wordt bij een wethouder ondergebracht.
- Inschakelen van deskundigheid bij de Bond voor Ouderen.
- Verstrekken van een jaarlijks subsidiebedrag voor bestrijding van eenzaamheid. Een beleidsdocument ontbreekt en zou vervaardigd kunnen worden.
- De gemeente moet een document over Vrijwilligersbeleid realiseren.
- Het huidige systeem van het verstrekken van een mantelzorgcompliment wordt herzien.
- Wij stimuleren ouderschaps cursussen en zomeractiviteiten voor 60 plussers.
- We moeten toezien op een goede coördinering van hulpverleners met huisartsen etc.
- Aandacht voor initiatieven, die nieuwkomers helpen om mee te kunnen doen in de maatschappij is belangrijk. De groep "oudkomers" mag niet vergeten worden.
- Het opleggen van het keurmerk "Blik op Werk" dat toezicht houdt op de kwaliteit van cursussen inzake inburgeren is voor verwijzing is belangrijk.
- Inventariseren van behoeften voor het bevorderen van de sociale cohesie.
- 't Verstrekken van een welkom "pakket" met informatie voor nieuwe inwoners van buitenaf.

- Indien mogelijk en gewenst aandacht voor buurtvoorziening als ontmoetingsruimte.
- Aandacht voor psychische problemen van jeugd, jongeren en jongvolwassenen.
- Stimuleren van vooral kleine initiatieven die bijdragen aan de sociale cohesie (uitnodigende zitbanken, kaartjes horeca (“tafeltje/stoeltje vrij” / “kom erbij”), zichtbare oproep “borden” etc.
- We hebben behoefte aan een “Nota Lokaal Gezondheidsbeleid” met aandacht voor sport, zoals schoolzwemmen, beleid op het gebied van eenzaamheid etc.¹
- Woningbouwcorporaties wijzen op zaken als het model Opzoomeren (contactladder / zie eindnoot op pag. 19), een warme sleuteloverdracht, de mogelijkheid om vloeren, tuinbeplanting e.d. in overleg met nieuwe bewoners niet onnodig op voorhand laten verwijderen.
- Het waarborgen van buurtbemiddeling.
- Herijken positie Dorpsplatforms, het vervaardigen van een aangepaste verordening etc.
- Voldoende en gevarieerde speel- en ontmoetingsplekken in de woonbuurt. Ook voor jongeren.
- Experiment met mobiele ontmoetingsplekken voor jongeren (model Nijkerk).
- Denk aan speelvoorzieningen voor de wat oudere jeugd, zoals Memo.

Programma 03 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Visie PRD: In de ruimtelijke ordening gaat het erom te komen tot een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van de beschikbare ruimte over degenen die ruimte vragen. Inwoners moeten op tijd over ontwikkelingen geïnformeerd worden en door de gemeente uitgedaagd worden mee te denken in de veranderingen aangaande ruimtelijke ordening, huisvesting en mobiliteit. Aandacht dient er te zijn voor initiatieven, die tot verbetering van de leefomgeving leiden.

Aandachtspunten: Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

- Afhandelen van alle regelgeving bij één loket, dat niet uitsluitend digitaal, maar zonodig ook voor persoonlijk overleg bereikbaar is. Toewerken naar uitvoering Omgevingsplannen.
- We zijn voorstander van combinatiemogelijkheden winkelfunctie en horecafunctie etc.
- Verruiming mengvormen in aanloopgebieden naar winkelcentra is belangrijk.
- Het conserveren en verbeteren van het aanzien van historische landschappen is belangrijk.
- We realiseren een ontmoetingsplein in Doorwerth en Wolfheze.
- Het actualiseren van de Parkeernota Gemeente Renkum is nodig (bijstellen CROW normen).
- Aandacht voor het voorzieningenniveau in Wolfheze is nodig
- Eventueel maken we gebruik van de Wet voorkeursrecht gemeenten, kopen we grond aan. We bouwen binnen het concept van de Omgevingsvisie 2021.
- We willen geen stedelijke invulling, maar uitwerkingen passend bij het dorp. Bouwen voor ons als beheergemeente voor eigen inwoners heeft prioriteit.
- Er zal aandacht zijn voor groene longen, voldoende open plekken in de woonkernen.
- Het project Talsmalaan Oosterbeek wordt hoe dan ook afgerond.

¹ Wij hebben juist behoefte aan een Nota Lokaal Gezondheidsbeleid met aandacht voor sport, zoals schoolzwemmen, beleid op het gebied van eenzaamheid etc. Wist u overigens, dat leven met luchtverontreiniging je kans om vroeg te overlijden met 5% verhoogt, zwaarlijvigheid met 20% en leven met eenzaamheid met 45%? Zie: J. Holt-Lunstad e.a. / Loneliness and Social Isolation as Risk Factors for Mortality in: Perspectives on Psychological Science (2015).

- De nieuwe Beatrixschool te Renkum biedt ook een onderkomen voor ouderen uit de buurt (combineren van functies in één gebouw).
- Er komt een geactualiseerde rapportage over de woonproblematiek in de gemeente Renkum.
- Bouwvergunningen koppelen we aan een tijdsbeperking.
- We willen gevarieerde woningbouw, stimuleren hedendaagse woonmogelijkheden, zoals meegroeiwoningen, meer generatiehuizen, mantelzorgwoningen & groepswonen voor ouderen in een modern hofje in Renkum (locatie voormalig klooster). Aandacht voor een zorghotel, kleine thuiszorgorganisaties, First Housing (daklozen), verpleegtehuizen e.d. is belangrijk.
- Verbeteren isoleren rietenkapwoningen in Heveadorp.
- Leegkomende gebouwen transformeren we in woonruimten, we bevorderen dubbelbewoning en het splitsen van woningen alsmede de doorstroming van ouderen.
- Eigen statushouders verspreiden we over de dorpen, de komst van mensen van elders (uitgezonderd oudkomers) proberen we i.v.m. woningtekorten te temperen, omdat onze inwoners m.n. jongeren in principe voorrang genieten.
- Bevorderen nieuwbouw basisscholen, zoals in Renkum bespoedigen we.
- Het ontwikkelen van een nota "Lokale Aanpak Fiets" is gewenst met aandacht voor goede fietspaden w.o. fietspaden met glow-in-the-dark beeltenissen.
- Bovengronds geen betaald parkeren. Onderzoek naar een parkeergarage (marktplein) in Oosterbeek, doorgaand verkeer ontmoedigen (via Arnheems grondgebied naar de Amsterdamseweg) , bekijken of er een lus in de Utrechtseweg over het marktplein aangelegd kan worden, zodat ruimte voor een compact centrum in Oosterbeek ontstaat.
- De openbaar vervoersvoorzieningen blijven minimaal op het huidige niveau behouden, met behoud van alle bestaande bushaltes.
- Bevorderen van een fietsbrug over de Rijn in Oosterbeek.
- Aanpakken van smalle woonstraten (geen dubbele trottoirs) , het ombuigen van verkeersstromen, aanleg van kiss en ride- zones.
- Veiliger wegen door plaatsen van meer spiegels op gevaarlijke oversteekplaatsen.
- Aandacht voor een directe lijnbusverbinding Ede-Wageningen-Renkum-Nijmegen v.v.
- Bestrijding van fietsdiefstal (registratie framenummer volgens RAI-standaard).
- Aandacht verkeersgedrag, fietscontroles op basisscholen, agent in de klas.
- Veel aandacht voor functioneel straatmeubilair, onderhoud, moderne zitbanken, tapwater/drinkfonteinen in alle dorpen, openbare toiletten e.d.
- Geen kindermarketing ongezonde voeding e.d. opabri's.

Programma 04 Klimaat & Duurzaamheid, Natuur, Milieu

Visie PRD: Het in de gemeente Renkum behouden en verbeteren van het voor de zuidelijke Veluwezoom zo specifieke natuurschoon, het dorpskarakter en alles wat daar in de ruimste zin verband mee houdt. De leefkwaliteit is ten dele meetbaar en vormt het verbindende begrip tussen het streven naar duurzaamheid nu en in de toekomst en de zorg voor een schone en veilige leefomgeving.

Aandachtspunten: Klimaat & Duurzaamheid, natuur, Milieu

- Toepassen van een gemeentelijke duurzaamheidsindex (SSI).
- Aandacht voor Greendeal Klimaat neutrale Scholen e.d.
- Maatschappelijk verantwoord inkopen.
- Kader nota Duurzaam Renkum is leidend m.b.t. andere beleidsdocumenten.

- Sterke uitbreiding elektrische laadpalen in de openbare ruimten en bij particulieren.
- Waardering voor particuliere initiatieven zoals “Hevea Energie Initiatief”.
- Waarde toekennen aan zichtlijnen in de bebouwde kom en in het landschap.
- Aandacht voor flora (bij vriendelijk en gevarieerd) m.b.t. de bermen.
- Fijnstofmetingen in de gemeente en afzonderlijk geurbeleid voor Parencó.
- Het benutten van hemelwater, bevorderen van groen in de winkelcentra.
- Beter benutten van de gemeentelijke bossen (klim- en/of speelbos).
- Aandacht onderhoud van de openbare ruimte (m.n. stoeptegels).
- Behoud dierenambulance, steun aan kinderboerderijen en info-centrum Renkums Beekdal.
- Bestrijding van zwerfafval en overlast hondenpoep, graffitiervuiling wordt stevig aangepakt. Er wordt zo snel mogelijk schoongemaakt.
- Bevorderen activiteiten m.b.t. de circulaire samenleving staan we voor.

Programma 05 Veiligheid

Visie PRD: veilig voelen, veilig zijn. Daar draait het om in onze huidige maatschappij wanneer we het hebben over veiligheid. Veiligheid is in toenemende mate een hot item in onze samenleving. Ideaalbeelden van maakbaarheid en perfectie leiden tot de verwachting dat veiligheid kan worden gegarandeerd als de regels maar strak genoeg zijn. Het overheidsbeleid vraagt om het versterken van de mogelijkheden van mensen om verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf en voor elkaar. Wij benadrukken de inzet om lokale veiligheidsrisico's zo beperkt mogelijk te houden en daarbij gaat het niet alleen om verkeersveiligheid, maar in groter verband om het optimaliseren van het woonplezier of beter gezegd, het verhogen van de leefkwaliteit van onze inwoners.

Aandachtspunten: Veiligheid

- Een stevig integraal veiligheidsplan is belangrijk.
- Versterking regierol gemeente Renkum, lokaal veiligheidsbeleid.
- Investeren in preventie en rampenbestrijding.
- Evalueren en herzien gemeentelijk beleid m.b.t. rampen, bescherming bevolking etc.
- Toetsen eigen veiligheidsplannen door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV)
- Inzet buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's).
- Bestuurlijke boete als instrument gebruiken.
- Keurmerk Veilig Ondernemen in winkelgebieden invoeren.
- Stimuleren van buurtpreventie en Veilig Wonen.
- Aanpak mensenhandel, gastlessen politie Dorenweerd College nep-loverboys.
- Werken aan het verbeteren van onveilig plekken in de gemeente Renkum.
- Voorlichting m.b.t. veiligheid in huis.

Programma 06 - Economie, Recreatie & Toerisme - Onderwijs, Cultuur, Cultuurhistorie, Kunst & Sport

Visie PRD Economie. Geef zowel burgers als ondernemers meer inspraak. De gemeente moet een actiever beleid voeren en de rol van aanjager nadrukkelijk op zich nemen. Groeikansen liggen er op

het gebied van zorg economie, recreatie en toerisme. Wij pleiten voor het instellen van een reserve vrijetijdseconomie om slagvaardig te kunnen opereren en het hebben van een leegstandverordening om eigenaren van winkelpanden wat aan de huurprijzen te laten doen. Als huurprijzen te hoog blijven, vallen bijvoorbeeld startende bedrijfjes af. Winkelgebieden zijn geen eigendom van ondernemers alleen. Verder wijzen wij op de trend van combinatiemogelijkheden, zoals die van winkelfunctie en horecafunctie. Maar ook die van detailhandel en werkplaats, bijvoorbeeld een repaircafé in een winkelstraat.

Aandachtspunten: Economie, Recreatie & Toerisme - Onderwijs, Cultuur, Cultuurhistorie, Kunst & Sport

- Aandacht voor de ontwikkelingen in Wolfheze voor uitbreiding van vele woningen in relatie tot benodigde voorzieningen (onderwijs, levensmiddelenwinkel, dorpsplein).
- Economisch beleid moet integraal zijn en regelmatig gemonitord worden.
- Een visie over de agrarische sector ontbreekt. Formuleren van beleid.
- Een ambassadeursfunctie, zoals in Elst, is uitermate belangrijk.
- Aandacht voor kleine bedrijven, die maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- Beleid voor ZZP 'ers ontwikkelen.
- Meer gebruik maken van subsidiemogelijkheden via de Euregio.
- Invoeren van een leegstandsverordening (winkelgebieden) en leegstandsheffing.
- Het binnenhalen van een discountsupermarkt in het dorp Renkum.
- Bevorderen relatie bedrijfsleven en organisaties die met vrijwilligers werken.
- Samenwerken met organisaties als Toeristisch Platform Lage Veluwe.²
- Een gemeentelijke app voor recreanten en toeristen.
- Dorpen zoals Oosterbeek, Renkum-Heelsum moeten elektronische infoborden hebben.
- Voorstander van een digitaal webportal waarbij met een klik op de knop een overzicht is van activiteiten en locaties.
- Koesteren van naamsbekendheid: Renkum heeft de beste papieren. Borden bebouwde kom.
- Aandacht voor papierhistorie, het steunen van een Papiermuseum te Renkum.
- Aandacht voor de Kunstenaarskolonie Oosterbeek, realiseren van een museum aldaar m.b.t. het barbizonverleden, de collectie van Pim Kwak, de Oosterbeekse school.
- Voorziening voor hedendaagse kunst bij voorkeur in Renkum-Heelsum, blijvend promoten van de kunstroute.
- Leerlingen basisscholen kennis laten maken met de Renkumse Canon c.q. de lokale historie.

“Erfgoed is een cadeau uit het verleden dat waarde toevoegt aan ons dagelijks leven”

- Contouren van verdwenen kastelen zichtbaar maken (Grunsfloort en Rosande).
- Klim- en uitkijktoren in het Renkums Beekdal realiseren.

² Het Toeristisch Platform Lage Veluwe is een initiatief van de Stichting Toerisme Lage Veluwe dat ondernemers, overheden en belanghebbenden in de regio (gemeente Renkum en omgeving) samenbrengt om het toerisme te versterken en de gastvrijheid te verbeteren, door informatie te delen, projecten te initiëren en de regio positief op de kaart te zetten. Het doel is om een betere ervaring te creëren voor zowel toeristen als inwoners, met concrete verbeteringen in de regio.

- We koesteren ons erfgoed en werken aan een cultuurhistorische effectrapportage (CHER).³
- Nastreven behoud kerkgebouwen. Gemeentelijke kerkvisie in beeld laten zijn.
- Aandacht en restaureren van graven met een historische betekenis en deze promoten.
- Herinrichting Groene Helling. Emmy van Silfhoutpad, infobord met zitgelegenheid e.d.
- Grafheuvels in Renkum en Wolfheze op de kaart zetten.
- Ontplooiën van voorzieningen voor buscampers.
- Denken aan mogelijkheden als: blote-voeten-pad, een klimbos.
- Lijndienst paardentram gedurende de zomer van Wageningen naar de Renkumse veerstoep, een theehuis/horeca bij de Rijn bevorderen,
- In kaart brengen van particuliere initiatieven zoals openstellen van (thee)tuinen, woningen e.d.
- Koesteren van inwonersinitiatieven (Renkum Downhill, herintroductie vliegerfestijn etc.).
- Promoten bouwen van trekkershutten.
- Het binnenhalen van evenementen passend bij onze gemeente, zoals het EK Schapendrijven.
- Aandacht voor het steenovenverleden is gepast.
- Het meer etaleren van papier maken, vroeger, nu en in de toekomst (papiermuseum).
- Oppakken aanleg voetgangersbrug over de haven bij Parenco (struinen langs de Rijn van Arnhem naar Wageningen).
- Herstart fietspendelboot Rhenen-Doorwerth v.v.
- Promoten voorzieningen op het gebied van Bed & Breakfast.
- Letten op de link tussen zorg economie en recreatie/toerisme.
- Aandacht voor Passend Onderwijs m.b.t. hoogbegaafde kinderen.
- Voorstander van Cultuurmenu en Kunstmenu / snuffelpas.
- Aandacht voor de Renkumse Canon (basisschoolleerlingen).
- Aandacht voor de problematiek m.b.t. overgewicht jeugdigen.
- Schoolzwemmen wederom introduceren
- Invoeren van een snuffelsportpas voor basisschoolleerlingen.
- Bibliotheekfunctie in ieder dorp (bibliobus).
- Bevorderen initiatief speeltheek.
- Aandacht wisselwerking scholen en verenigingen.
- Inzicht in regionale aanbesteding doelgroepenvervoer (doelmatigheid).
- Voorstander maatschappelijke stage leerlingen Dorenweerdcollege.
- Accent volwasseneducatie voor kwetsbare doelgroepen.
- Promoten activiteiten van Volkshogescholen.
- Voorstander van goede- en functionele (sport)voorzieningen.
- Zowel de topsport als de breedtesport verdient ondersteuning.
- Vrijstelling WOZ-heffing en afdracht legesgelden (sport)verenigingen.
- Bevorderen aanleg ijs- en skeelerbaan Wilhelminasportpark Heelsum.
- Verder uitvoering geven aan de gemeentelijke "Sport en Beweegvisie".
- Inventariseren knelpunten verenigingen.
- Instellen gemeentelijk Cultuurfonds.
- We geven steun aan PER - Platform Erfgoed Renkum - een netwerk bedoeld voor alle organisaties en inwoners die betrokken (willen) zijn bij erfgoed.

³ Een **cultuurhistorische effectrapportage (CHER)** is een document dat de impact van ruimtelijke plannen op de aanwezige cultuurhistorische waarden (zoals monumenten, landschap, archeologie) in een gebied onderzoekt en beschrijft, met als doel deze waarden te behouden, beschermen of te benutten bij ontwikkeling, zodat erfgoed geen belemmering is, maar een inspiratiebron blijft voor duurzame gebiedsontwikkeling. Het combineert onderzoek naar de geschiedenis, inventarisatie van waarden, en analyse van de effecten van ingrepen, resulterend in een advies voor een erfgoedvriendelijk ontwerp.

- Aandacht voor het restaureren van graven met een historische betekenis is vanuit het oogpunt van recreatie en toerisme belangrijk.
- Stimuleren van de grensoverschrijdende samenwerking van verenigingen en instellingen.
- Aandacht voor kleine sociaal-culturele activiteiten (People to People projecten).
- Bevorderen van cultureel ondernemerschap.
- Promoten van het Fonds Cultuur + Financiering.
- Realiseren beleidsstuk Gemeentelijk Opdrachten- en Aankoopbeleid Kunst.
- Installeren Kunstcommissie voor kunst in de openbare ruimte.
- Waardering omzetten van gevraagde diensten in subsidie voor historische organisaties.
- Gezamenlijke Culturele Programmering / cultureel welkomspakket nieuwe inwoners.
- Subsidiëring Oranjeverenigingen en Muziekverenigingen.
- Aandacht voor het verdrag van Malta⁴ en Faro moet er zijn.

Programma 07 – Financiën

Visie PRD: Geld is een middel en geen doel. Reserves en voorzieningen die niet in verhouding staan tot de financiële risico's moeten afgeroomd worden, zodat middelen vrijkomen voor uitvoering van beleid. De begrotingshoofdstukken worden eens in de vier jaar verdeeld over de raadsperiode los van de financiële cyclus w.o. de begrotingsbehandeling op nut en noodzaak beoordelen. Het beheer van middelen vereist zorgvuldigheid en transparantie, met een voortdurende evaluatie van de effectiviteit van uitgaven.⁵ Er moet actief gezocht worden naar innovatieve vormen van inkomstenwerving via crowdfunding, Europese subsidies, Fondsen, cofinancieringsmogelijkheden etc.

Aandachtspunten: Financiën

- Actief benaderen Rekenkamercommissie voor onderzoekthema's en beleidsbeoordelingen.
- Sluitende begroting, geen statisch Meerjarenbeleidsplan, het hanteren van de Duisenberg-methode⁶ om financiële ruimte en risico's beter inzichtelijk te maken.

⁴ **Het Verdrag van Malta** is een verdrag dat in 1992 werd ondertekend door de lidstaten van de Raad van Europa. Het Verdrag van Malta, ook wel de Conventie van Malta of het Verdrag van Valletta genoemd, beoogt het **cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt** beter te beschermen.

Het Verdrag van Faro (2005) is een kaderverdrag van de Raad van Europa dat de **waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving** centraal stelt, met nadruk op de mens en participatie, in plaats van alleen monumenten. Het bevordert een breder begrip van erfgoed en de rol ervan in het versterken van mensenrechten, democratie en sociale cohesie door actieve betrokkenheid van burgers en erfgoed-gemeenschappen bij het behoud en de beleving van erfgoed. Nederland heeft dit verdrag in januari 2024 ondertekend. Het betrekken van mensen bij (im)materieel erfgoed vindt de PRD belangrijk.

⁵ *We horen in actie te komen tegen verspilling van onze belastingcenten. Het gaat daarbij over onderwerpen als absurde subsidies, mislukte bouwplannen, dure rekenfouten, niet-werkende regels en ondoordachte projecten. Wij proberen dit soort zaken in onze gemeente aan het daglicht te brengen. **Het regelmatig doorlichten van begrotingsposten is mede daarom van belang.***

⁶ *De methode Duisenberg, vernoemd naar een van de bedenkers, is een gestructureerde analyse van begrotingen, jaarverslagen en andere P&C-stukken aan de hand van zes vragen:*

- Inkomensafhankelijke eigen bijdrage moet kunnen om draagkracht mogelijk te maken.
- Begraafplaatsen en markten zijn maatschappelijke voorzieningen en hoeven niet-kostendekkend te zijn. Beleidsafspraken Gemeenschappelijke Regelingen vastleggen met behulp van een meetlat, voor het evalueren van prestaties en resultaten.
- De helft van de stelpost Onvoorzien beschikbaar voor voorstellen gedaan door raadsfracties om flexibiliteit in de besluitvorming te krijgen.
- Het verlagen van goedkeuringstoleranties voor de Jaarrekeningen.
- Het werken met een “Programma Nieuwe Lasten” en de mogelijkheid van de raad om n.a.v. een stand van zaken jaarlijks tijdens de reguliere raadsvergadering in november een en ander bij te stellen of nieuwe kostenposten toe te voegen.
- Het personeelsbudget (P-budget) mag niet zonder raadstoestemming overschreden worden.
- We willen we bezuinigen op de kosten van overhead.
- Subsidieregeling inwonersinitiatieven wordt structureel voor low-budget initiatieven.
- De toeristenbelasting laten we gelden vanaf 18 jaar, we willen een gezinsvriendelijk beleid.
- We vragen aandacht voor “Right to Challenge” (RtC). Dat staat voor “ ‘t Recht om Uit te dagen”.
- De kern van de aanpak is dat een groep (georganiseerde) bewoners taken van gemeenten kunnen overnemen als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan.
- Het hebben van een Gemeentelijk Revolving Fonds t.b.v. cultuur.⁷

Als richting willen wij meegeven dat wij het bij het vaststellen van de Begroting het van belang vinden, dat de begroting uitgaat van:

- 1 de nullijn, zodat de totale inkomsten en uitgaven tegen elkaar wegvallen;
- 2 begrote bedragen, die reëel zijn en te ruim opgestelde verwachte uitgaven worden niet meer geaccepteerd worden;
- 3 het alleen maar opnemen van nieuwe investeringen, die daadwerkelijk gaan plaatsvinden;
- 4 een bedrag m.b.t. de onder uitputting op basis van ervaringsgegevens en verwachtingen goed in beeld wordt gebracht, zodat die gelden voor andere zaken ingezet kunnen worden;
- 5 het bedrag van de algemene reserve boven de ondergrens van vier miljoen euro in principe deels ingezet kan worden voor nieuw of bestaand;

-
1. *Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?*
 2. *Welke doelen zijn gepland/behaald?*
 3. *Welke prestaties zijn gepland/geleverd?*
 4. *Wat gaat het kosten/heeft het gekost?*
 5. *Wat is het oordeel over de rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid?*
 6. *Welke aanbevelingen zijn er te geven?*

Aan de hand van de eerste vijf vragen kan stap voor stap worden vastgesteld waar de informatie tekortschiet en verbeteringen nodig zijn. De aanbevelingen (vraag 6) zullen zich dan ook vooral daarop richten, tenzij de informatievoorziening al goed op orde is.

⁷ *Bij subsidieaanvragen elders wordt in de regel gevraagd naar de subsidie die de gemeente bijdraagt. Dat loopt vaak verkeerd af. Waarom niet denken over een gemeentelijk revolving fonds t.b.v. cultuur. Een revolverend fonds is een fonds waaruit budget wordt toegekend aan derden, zonder dat dit beperkt is tot een boekjaar. De geldverstrekking vindt veelal plaats in de vorm van een lening. Zie ook: de subsidiedatabase / info@vindsubsidies.nl*

- 6 geen verhoging van de OZB (ook niet meer op de waardeinstijging van woningen), mogelijk alleen rekening houden met het prijsindexcijfer, zoals deze jaarlijks gepubliceerd wordt door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Verenigingen van vrijwilligers betalen geen OZB (kantines etc.);
- 7 realisme & dynamiek: voldoende ruimte voor bijsturing op basis van actuele ontwikkelingen.

“Gezonde financiële doelen richten zich op het inzetten van geld voor waarden, persoonlijke groei of levenskwaliteit, niet op geldvermeerdering als zodanig.”

- Mocht het ervan komen, dan zal de PRD een wethouder, die vanuit de partij of van buitenaf afkomstig kan zijn naar voren schuiven.
- Dit programma is vooral een werkdocument voor de nieuwe fractie.

Gemeente Renkum parel van de Veluwezoom nu
en ook in de toekomst!

Partij Renkumse Dorpen

STEM

6

De **Kracht** van **Samen!**

Partij Renkumse Dorpen

Kandidatenlijst!

1. John Bartels (Renkum)
2. Jan Koelewijn (Doorwerth)
3. Michèl Hazeleger (Wolfheze)
4. Kees Hogendorf (Doorwerth)
5. Mansoer Bargo (Renkum)
6. Belloh Williams (Doorwerth)
7. Wim Oxenaar (Oosterbeek)
8. Kitty Doomernik (Heelsum)
9. Bart Jan Modderman-Jansen (Doorwerth)
10. Sylvia Bartels (Renkum)
11. Yvonne Litjens (Doorwerth)

STEM

6

De **Kracht** van **Samen!**

